



جمهوری اسلامی ایران
مرکز ملی فضای مجازی
پژوهشگاه فضای مجازی

مطالعات
فضای مجازی

خبرنامه اسلام و فضای مجازی

شماره اول

دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی
پژوهشگاه فضای مجازی

新圖新刊



مرکز ملی فضای مجازی
پروژه شبکه فضای مجازی
دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی

اسلام و فضای مجازی

خبرنامه

مستدعی است انتقادات، پیشنهادات و اخبار خود را به یکی از
روش‌های ذیل ارسال فرمایید:
تماس: ۰۲۵۳۲۹۴۲۳۱۲

نشانی: قم، خیابان شهید صدوقی، خیابان فردوسی، بعد از تقاطع
شهید حسن زاده، ساختمان نعیم، کدپستی: ۳۷۱۳۱۶۶۷۰۵

  @oisc_majazi

دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی فضای مجازی

فهرست

۶ رهنمود
۱۰ اخبار حوزه و فضای مجازی
۲۷ اخبار اسلام و فضای مجازی در کشور
۳۴ اخبار اسلام و فضای مجازی در جهان
۴۰ اخبار دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی

باسمه تعالی

رویدادهای فناورانه به ویژه در حوزه فضای مجازی برآمده از تفکری می باشد که آن را ایجاد و هدایت کرده است. اگرچه شناخت صحیح و دقیق فضای مجازی در تمامی ابعاد سیاسی، اقتصادی، امنیتی و ... به منظور سیاست گذاری و اتخاذ رویکرد مناسب در مواجهه با این پدیده، اهمیت دارد، لکن بیش از همه پرداختن به بنیان های نظری فناوری اطلاعات و ارتباطات یا جهان بینی حاکم بر آن از آن جهت که ریشه تمدنی عصر فضای مجازی را شکل داده و با سبک زندگی کاربران ارتباط مستقیم دارد، حائز اهمیت است. اندیشه و فرهنگ ممزوج با فضای مجازی در جامعه بسط پیدا کرده و بر او غلبه پیدا می کند و می تواند هویت آن جامعه را متحول، متکامل یا متزلزل کند.

از این رو اگرچه تمامی مراکز سیاست گذاری و اجرایی و نهادهای آموزشی و پژوهشی باید با یکدیگر تعامل داشته و عهده دار تحقق فضای مجازی مبتنی بر مبانی و سبک زندگی اسلامی باشند، اما نقش حوزه های علمیه، از اولویت بیشتری نسبت به سایر نهادها برخوردار است. همانطور که در عصر صنعتی، حوزه علمیه خود را پاسخگوی نظامات تغییر یافته و تحولات ایجاد شده در حوزه های اقتصادی (مسائل بانکی، بورس، بیمه و...)، سیاسی، فرهنگی، پزشکی و... از منظر اسلام می دانست، در عصر فضای مجازی نیز، تکفل بررسی های فقهی و دینی حوزه های تحولی بر عهده حوزه های علمیه است. تحولات عصری حوزه سیاست و مدیریت (تغییر مفهوم و شیوه های حکمرانی، مدیریت مبتنی بر هوش مصنوعی)، حوزه اقتصاد (دارایی های



معنوی، ظهور بلاکچین و ارزش‌های رمزنگاری‌شده، قراردادهای هوشمند و...»، حوزه امنیت (پیدایش تهاجم نرم-نرم و سخت و...)، حوزه دین و فرهنگ (تغییر در مفهوم و نوع دینداری، مفهوم هویت، اوقات فراغت، حریم خصوصی و...)، حوزه آموزش (بازی‌وارسازی و آموزش پلتفرمی) و دیگر حوزه‌ها، ضرورت بسط و تقویت حوزه نظری دین و فضای مجازی را بیش از پیش متعین می‌سازد.

بر همین اساس «دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی» وابسته به مرکز ملی فضای مجازی به منظور تقویت سیاست‌گذاری مبتنی بر فقه و مبانی و توسعه و هدایت ظرفیت‌های پژوهشی حوزه‌های علمیه در راستای اولویت‌های فضای مجازی کشور در قم تاسیس گردید. این دفتر که با هدف ترسیم سبک زندگی دینی در فضای مجازی، ارائه الگوی مطلوب روندهای سیاست‌گذاری مبتنی بر فقه در فضای مجازی، پاسخگویی به نیازهای پژوهشی مرکز ملی فضای مجازی در حوزه مطالعات اسلامی، ایجاد هم‌افزایی مراکز حوزوی و کاربست پژوهش‌های دینی در نظام سیاست‌گذاری کشور تشکیل شده است، در حوزه‌های مختلف آموزشی، پژوهشی، تقنین و سیاست‌گذاری، بین‌الملل و...، فعالیت می‌کند.

خبرنامه پیش رو، تنها به منظور اطلاع‌رسانی از مجموع اخبار و اطلاعات واصله از منابع مختلف خبری در حوزه مطالعات اسلامی فضای مجازی تهیه شده و بدیهی است که مطالب مندرج، به هیچ وجه مواضع دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی فضای مجازی نمی‌باشد.

امید است که زحمات دوستان این مجموعه، مورد رضایت و عنایت خداوند متعال و حضرت صاحب‌الزمان مهدی عجل‌الله‌تعالی فرجه‌التشریف قرارگیرد. ان شاء الله

رهنمود

بیانات مقام معظم رهبری

حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای در دیدار اینترنتی با هیأت دولت و رئیس جمهور در دوم شهریور ماه ۱۳۹۹، ضمن اشاره به مدیریت و حاکمیت فضای مجازی خارج از ایران، از عدم تکمیل شبکه ملی اطلاعات در موعد مقرر گلایه کردند.

ایشان فرمودند: «یک مسئله که من اصرار دارم روی آن تکیه بکنم، مسئله فضای مجازی است؛ خب فضای مجازی خیلی مهم است. آقایانی که در زمینه فضای مجازی نظراتی دارند و ابراز می‌کنند و گاهی می‌گویند که این جزو زندگی اصلی مردم است که ما هم قبول داریم؛ الان واقعاً فضای مجازی، یک بخش حقیقی از زندگی مردم شده؛ حالا دولت الکترونیک و از این قبیل که به جای خود محفوظ است. شکی نیست [اما] آنچه عرض من است و من



روی آن تکیه می‌کنم این است که فضای مجازی بدون اختیار ما، از بیرون از اختیار ما دارد مدیریت می‌شود؛ بحث این است. فضای مجازی یک چیزی نیست که آدم بتواند مثل یک آب روانی هر جور که می‌خواهد از آن استفاده بکند؛ دیگران دارند این آب را به یک سمتی که خودشان می‌خواهند هدایت می‌کنند؛ آنها دارند مدیریت می‌کنند این فضا را. خوب وقتی که ما می‌دانیم کسانی از بیرون دارند فضای مجازی را که ما هم دست اندرکارش هستیم و مبتلابه ما است هدایت می‌کنند و مدیریت می‌کنند، ما نمی‌توانیم بی‌کار بنشینیم در مقابل او؛ ما نمی‌توانیم مردمان را که با فضای مجازی ارتباط دارند، بی‌پناه رها کنیم در اختیار آن مدیری که دارد پشت پرده، فضای مجازی را اداره می‌کند. عوامل مسلط بین‌المللی در این زمینه‌ها بشدت فعالند؛ از لحاظ خبردهی، خبررسانی، تحلیل داده‌ها و امثال گوناگون؛ هزاران کار دارد انجام می‌گیرد روی فضای مجازی. برای خاطر این است که بنده روی مسئله شبکه ملی اطلاعات این همه تأکید می‌کنم.

این شورای عالی فضای مجازی و مرکز ملی فضای مجازی که تشکیل داده‌ایم و بنده اصرار داشتم و دارم که این [شورا] تشکیل بشود و رؤسای محترم در آن شرکت کنند و تصمیم‌گیری کنند و اجرا کنند، به خاطر اهمیت این مسئله است؛ نمیشود این مسئله را رها کرد. و من می‌بینم که آن اهتمام لازم به خرج داده نمی‌شود. خوب الان شبکه ملی اطلاعات اجزائی دارد، این اجزا باید در زمان بندی‌های مشخص تحقق پیدا کند؛ آدم می‌بیند که تحقق پیدا نمی‌کند، از زمان بندی‌ها عقب‌نند؛ یا سیاستهای اصولی‌ای در زمینه پهنای باند وجود دارد که مکرر ابلاغ شده، خوب این سیاستها باید رعایت بشود و اینها مورد درخواست و تأکید مؤکد اینجانب است.»

ایشان در قسمت دیگری از سخنان خود ایجاد سامانه‌های اطلاعاتی را ضروری دانستند و فرمودند:

« یکی از مسائلی که اینجا به ما گفته شده و بنده هم چندبار به بعضی از مسئولین ذی ربط همین را تذکر داده‌ام، راه‌اندازی سامانه‌های اطلاعاتی است که در این زمینه وجود دارد که اجرای این سامانه‌ها مدت‌ها و چند سال است تصویب شده؛ بعضی‌ها پیش هم راه‌اندازی شده، لکن بعضی هم راه‌اندازی نشده. راه‌اندازی سامانه‌های اطلاعاتی و متصل کردن آنها به یکدیگر، به دولت کمک میکند برای اینکه بتواند اطلاعات لازم را در این زمینه به دست بیاورد. این هم مثل سامانه‌ی صدور مجوزهای سرمایه‌گذاری، سامانه‌ی مالیات، سامانه‌ی مبارزه‌ی با قاچاق کالا و ارز، سامانه‌ی مربوط به پولشویی خیلی مهم است و برای هر ساختاری که شما بخواهید اصلاح بکنید، این سامانه‌ها ضروری است؛ علاوه بر اینکه به طور جاری هم به شما کمک می‌کند.»

رهبرانقلاب همچنین به مناسبت آغاز سال تحصیلی مدارس در دیدار با رؤسا و مدیران آموزش و پرورش در تاریخ ۱۱ شهریورماه، در مورد شبکه شاد و آسیب شناسی آموزش مجازی فرمودند:

«در باب آموزش مجازی، یک نکته دیگر هم وجود دارد و آن، زبان‌هایی است که احتمالاً در آموزش مجازی وجود دارد. حالا این شبکه شاد که به وجود آمده، بسیار چیز خوبی است منتها بایست مراقبت کنید تا این موجب این نشود که جوانها وارد فضای بی بند و بار و رهای اینترنت بشوند و سرشان گرم بشود به یک چیزهای دیگری که هم از لحاظ اخلاقی، هم از لحاظ اعتقادی خطرهای بزرگی برای اینها دارد؛ این را باید کاملاً مراقبت

بکنید، یعنی پیش‌بینی کنید. البته دیروز‌پریروز در زمینه فکری که آموزش و پرورش در این زمینه کرده، به من یک گزارشی دادند، منتها باید کار کنید در این زمینه؛ یعنی کاری است که نمیشود رها کرد این را؛ چون بحث به اصطلاح اُنس بچه‌ها با فضای مجازی، محسناتی دارد، عیوبی هم دارد. یکی از عیوبش این است که گفتم؛ یکی از عیوبش منزوی شدن بچه‌ها در خانه است؛ وقتی که با این تبلت و مانند اینها آشنا شدند، می‌روند سرگرم آن کار می‌شوند و از محیط خانه و خانواده در واقع بتدریج دور می‌شوند. باید به اینها توجه کنید و مراقبت کنید.»

و فضای مجازی

اخبار حوزه

اخبار مراجع، حوزه و روحانیت



تا امکان دارد حوزه علمیه را باید حضوری تشکیل داد. مسائل اخلاقی در حوزه‌های مجازی کمرنگ نشود.

حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی از مراجع عظام تقلید در آیین آغاز سال تحصیلی حوزه‌های علمیه گفتند: اگر با رعایت شئون بهداشتی امکان برگزاری کلاس‌ها نبود، باید به سمت مجازی حرکت کنیم، اما اگر امکان دارد کلاس‌ها باید حضوری تشکیل شود، چراکه کلاس حضوری عالمی دارد که مجازی ندارد.

ایشان ادامه دادند: در حوزه‌های علمیه سه موضوع را نباید فراموش کرد؛ اولاً شرایط، شرایط سختی است. اگر می‌شود حضوری تشکیل شود ولو با اعداد کم. من خودم تصمیم گرفتم کلاس‌ها را با ده نفر در منزل شروع کنم و بعد هم ضبط و منتشر بشود.

مرجع تقلید شیعیان ادامه دادند: نکته دوم، اگر حوزه مجازی شد، حضور و غیاب را رعایت کنند. یعنی اگر بناست آن حوزه مجازی باشد و با ۲۰ نفر، ۵۰ نفر شروع شود، اینها بیایند حضور و غیاب کنند، نه این است که آزاد باشد یک روز هیچکس نباشد، یک روز ۵ نفر بوده باشد. این هم کار درستی نیست و این را حتما رعایت بفرمایند.

ایشان ابراز کردند: نکته سوم اینکه، مسائل اخلاقی در حوزه‌های مجازی، کمرنگ نشود. برادران در این شرایط، خواه در حوزه‌های مجازی باشد یا حضوری باشد، سعی کنند همه روز یا هر هفته یک حدیث اخلاقی بخوانند و شرح دهند، مسائل اخلاقی پررنگ شود. ۱۵ شهریور ۱۳۹۹



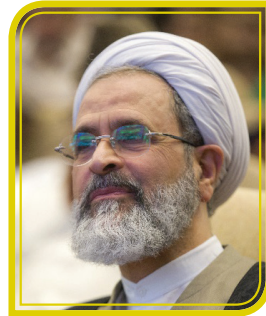
ضرورت حضور در رسانه و فضای مجازی برای معرفی اربعین

حضرت آیت الله العظمی نوری همدانی از مراجع عظام تقلید در پیامی به همایش اربعین دانشگاه محقق اردبیلی با اشاره به توصیه های استاد ملی مبارزه با کرونا، حضور فعال در رسانه و فضای مجازی برای عظمت اربعین را از ضروریات دانست. ۱۶ مهر ۱۳۹۹



تجلیل از اربعین در فضای مجازی از علامت های ایمان است

حضرت آیت الله العظمی علوی گرگانی از مراجع عظام تقلید در دیدار با دست اندرکاران هفتمین سوگواره مجازی اشراق، با اشاره به ضرورت زنده نگه داشتن اربعین امام حسین علیه السلام گفتند: هر چند که امروز به دلیل شیوع کرونا نمی توانیم به پیاده روی اربعین برویم، اما از طریق فضای مجازی می توانیم اربعین را زنده نگه داریم. تجلیل از اربعین ولو در فضای مجازی از علامت های ایمان است و تحت هر شرایطی نباید اربعین امام حسین علیه السلام را رها کنیم. ۱۲ مهر ۱۳۹۹



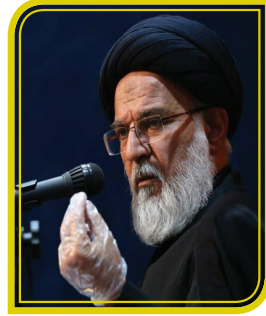
بازآفرینی حوزه در فضای مجازی شعار حوزه در مدیریت جدید

آیت الله علیرضا اعرافی مدیر حوزه‌های علمیه در مراسم آیین آغاز سال تحصیلی حوزه‌های علمیه که در سالن جلسات دارالشفای برگزار شد گفتند: آموزش مجازی می‌تواند کاستی‌ها و آسیب‌هایی داشته باشد که باید مراقب آن بود.

وی تصریح کرد: دور شدن از سنت‌های پایدار حوزوی مانند مباحثه، اختلال در روابط استاد و شاگردی، اختلال در فرآیند تزکیه و تهذیب و تعاملات اخلاقی و کمبودهایی که در فرآیندهای اجتماعی و سیاسی پدید می‌آیند، از آسیب‌های جدی آموزش مجازی است.

وی افزود: برای نخستین بار در درختواره رشته‌های حوزه که قریب به ۴۰۰ رشته و گرایش است، چند سند پیش‌بینی شد که در حوزه مباحث اخلاقی، فقهی و حقوقی مربوط به فضای مجازی قرار دارد.

او عنوان کرد: با کسب اجازه از بزرگان، شعار امسال حوزه را «حوزه و فضای مجازی» اعلام می‌کنم؛ رشته‌ها و انجمن مربوط به فضای مجازی تاسیس شده و کارهایی که در زمینه هوش مصنوعی انجام شده در راستای فضای مجازی بوده است. لذا سوال ما نقش حوزه در فضای مجازی است.



حکمرانی مجازی غرب برای بردگی جوامع

آیت الله سید محمد مهدی میرباقری عضو خبرگان رهبری و رییس فرهنگستان علوم اسلامی قم، در سخنرانی خود در شب اربعین حسینی که در حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه علیها السلام برگزار شد، با بیان اینکه در دوران نوین مدرنیته و حکمرانی مجازی قرار داریم و شکل بردگی عوض شده، گفت: در گذشته نظام اجتماعی برده‌داری حاکم بوده و در این دوران، غریبان بردگی نوین را گسترش و توسعه داده‌اند و قصد دارند تمام جوامع بشری را به بردگی خود در بیاورند، تا اینکه به امیال و خواسته‌های خود برسند.

رییس فرهنگستان علوم اسلامی قم بیان کرد: دو ماه دانش‌آموزان و دانشجویان در قتلگاه مجازی رها و با همه مسائل فضای ناامن مجازی آشنا شده‌اند. از این رو باید در این روزها، فضای عاشورایی و اربعینی برای نسل جوان ترسیم شود تا جلوی آسیب‌های این فضا گرفته شود.

طلاب در آموزش مجازی تقریرنویسی را جدی بگیرند



آیت الله احمدی فقیه یزدی: آموزش‌های مجازی در حوزه نباید برای کوتاه مدت تعریف شود. وی با بیان اینکه نظام حوزه‌های علمیه از ابتدا (زمان پیامبر اکرم) تاکنون بر اساس الگوپذیری بوده است، به وضعیت کنونی آموزش در حوزه‌ها ناشی از شیوع ویروس منحوس کرونا اشاره کرد و گفت: آموزش مجازی باید به نحوی باشد که الگوپذیری برای مردم و علما محفوظ باشد و تعطیل نشود.

رییس دانشگاه اجتهاد با اذعان به اینکه آموزش مجازی کیفیت و آثار آموزش حضوری را ندارد، بیان داشت: گستردگی ازمنه و امکان به خودی خود سبب می‌شد تا حوزه به سمت آموزش مجازی حرکت کند اما ویروس کرونا این سیر را سریع‌تر کرد.

وی همکاری دولت و حوزه را در رفع مشکلات طلاب مرزنشین و نیز مناطق محروم ضروری خواند و گفت: وظیفه دولت در این بین سنگین‌تر است؛ چراکه اختیار واگذاری و عدم واگذاری اینترنت دست اوست و می‌تواند چند خط اینترنت به مساجد و حسینیه‌هایی که طلاب در آن مناطق ساکن هستند، بدهد.

رییس مجتمع علوم دینی حضرت ولیعصر عجل الله تعالی فرجه الشریف از هیات امنای مساجد در سراسر کشور خواست به این مساله اهمیت داده و از دولت به صورت مکتوب درخواست واگذاری اینترنت با حداقل هزینه را داشته باشند تا هم طلاب و هم دانش‌آموزان بتوانند از این امکانات برای تحصیل استفاده کنند.



فضای مجازی ظرفیت زیادی برای اجرای عدالت دارد

دکتر سید سعید رضا عاملی دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی با بیان اینکه عدالت اجتماعی یک موضوع بسیار کلیدی برای جامعه اسلامی است، اظهار داشت: ما باید به سمت استقرار تمدن اسلامی حرکت کنیم، برای این حرکت ظرفیت‌های فراوانی در فضای مجازی وجود دارد. شفاف‌سازی و استفاده بهینه از منابع مالی کشور و هوشمندسازی فرآیندهای اداری از مزایای فضای مجازی است، در عین حال آسیب‌هایی هم دارد و اینترنت اساساً زاده آمریکا است. ما باید در زیرساخت‌ها و محتوای فضای مجازی سرمایه‌گذاری کنیم؛ متأسفانه تصور ما نسبت به فضای مجازی ساده‌انگارانه بوده و بودجه ناچیزی برای آن اختصاص داده می‌شود، در حالی که در کشورهای دیگر می‌بینیم که این عرصه بسیار جدی گرفته می‌شود.



باید از سهولت‌های ایجاد شده در فضای مجازی استفاده کنیم

حجت الاسلام والمسلمین احمد واعظی رییس دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم گفت: کار در فضای مجازی را نباید یک امر عارضی در نظر بگیریم، بلکه باید به عنوان یک راهبرد برای کارهای آینده دفتر تبلیغات در نظر گرفته شود.

حجت الاسلام و المسلمین احمد واعظی در نشست طلاب خراسان رضوی با تاکید بر استفاده از فضای مجازی در پیشبرد فعالیت‌ها اظهار داشت: باید از سهولت‌های ایجاد شده در فضای مجازی استفاده کنیم؛ در بسیاری از کشورها، شرکت‌های بزرگ با شروع فعالیت‌ها در فضای مجازی، سیاست‌های خود را تغییر داده‌اند و حاضر به برگشت به شرایط کاری و مدیریتی قبل از کرونا هم نخواهند بود زیرا شاهد رشد بهره‌وری بیشتر با هزینه کمتر هستند.

وی یکی از موضوعات مهمی را که باید در تولیدات رسانه‌ای مورد نظر قرارگیرد، ارتباط با شخصیت‌های علمی جهان عرب و جهان تسنن برشمرد و اظهار داشت: یکی از ضعف‌های حوزه در دوران معاصر، کم‌رنگ شدن ارتباطات با شخصیت‌های علمی جهان عرب و جهان تسنن است، در حالی که قبل از انقلاب با توجه به نبود ملاحظات سیاسی و... تعاملات بیشتری انجام می‌شد. ۱۳۹۹/۶/۲۵

آیا ما حوزویان در فضای مجازی آرایش جهادی گرفته‌ایم؟



حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا برته رئیس مرکز رسانه و فضای مجازی حوزه‌های علمیه، با ابراز نگرانی نسبت به بی‌اهمیتی به ایجاد شبکه ملی اطلاعات اظهار داشت: بعضی از مسئولین با فضای مجازی بیگانه‌اند، این خطر و اهمیت را درک نکرده‌اند و این در حالی است که تنها شبکه بی‌سی‌فای فارسی برای ۴ تا ۸ ساعت تولید برنامه، ۴ میلیون دلار هزینه می‌کند. در این بین هم کسانی هستند با کج فهمی این فضای مهم را به رسانه و تلویزیون تشبیه می‌کنند و افرادی هم وجود دارند که می‌گویند، شما را چه به فضای مجازی! این حرف و سخنان ما را به یاد کسانی می‌اندازد که معتقد بودند شما را چه به موشک و انرژی هسته‌ای! اصلاً نیازی به موشک و انرژی هسته‌ای نیست و الان هم افرادی هستند که می‌گویند به شبکه ملی اطلاعات هم نیازی نیست. این نوع سخنان هدفمند است و چیز عادی نیست. باید بگوییم اگر فضای مجازی در اختیار حوزویان و نظام قرار نگیرد، در واقع هیچ چیزی را در اختیار نداریم و امروز در شرایطی قرار داریم که حوزه و حوزویان هنوز نتوانسته‌اند اثر و محتوای خوب فرهنگی و انقلابی را در این فضا با وجود این اهمیت، از خود به یادگار بگذارند و تولید کنند. رییس مرکز رسانه و فضای مجازی حوزه‌های علمیه افزود: رهبر انقلاب در مورد اهمیت این فضا می‌گویند «دشمن آرایش جنگی گرفته است»؛ آیا ما حوزویان در فضای مجازی آرایش جهادی گرفته‌ایم؟

حجت الاسلام والمسلمین برته گفت: هم اکنون در این مسئله مهم در رسانه حوزه، مرکزی به نام فضای مجازی راه اندازی شده و منتظر این است که همه حوزویان به صورت جهادی وارد میدان شوند و حمایت کنند تا این فضا از نظر تولید محتوا پربارتر از گذشته شود. وی بیان داشت: این مرکز برای عمل جهادی و نشر دین و تولید محتوا آماده است تا با استان‌ها در بحث تربیت نیرو و غیره همکاری کند و باید این کار انجام شود، چراکه این کار نوعی بیعت با حضرت زهرا علیها السلام و اهل بیت علیهم السلام در نشر معارف الهی و دین است.

نمی‌توانیم حوزه علمیه منهای فضای مجازی داشته باشیم

حجت الاسلام والمسلمین دکتر بهرامی رئیس مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی نور و عضو هیئت مدیره انجمن فضای مجازی



حوزه، ضمن ابراز قدردانی از آیت الله اعرافی جهت نامگذاری شعار سال حوزه با عنوان «حوزه و فضای مجازی» ابراز داشت: مباحثی چون شبکه ملی اطلاعات از موضوعات کلیدی و راهبردی است که نیازمند برگزاری نشست‌های متعدد است؛ یکی دیگر از موضوعات مهم بحث تعریف فضای مجازی است چراکه وقتی با افراد مختلف مواجه می‌شویم و دغدغه‌های آنها را از فضای مجازی می‌بینیم، شاهد تلقی‌ات متعددی از این موضوع هستیم. در تعریف فضای مجازی می‌توان به چند نکته و تعریف رسید:

نخست اینکه آیا فضای مجازی را یک بستر فنی ارتباطی تعریف می‌کنیم؟ یا اینکه در نگاه دوم، فضای مجازی را امتداد زندگی فردی و اجتماعی در یک فضای دیگر می‌دانیم؟ فضای مجازی یک فضای انسانی و مرتبط با مباحث و علوم انسانی و مسایل فرهنگی و اجتماعی است و از این زاویه باید به فضای مجازی نگاه کرد. از این زاویه که به مسأله نگاه می‌کنیم نسبت حوزه و کارشناسان حوزوی به این فضا بسیار متفاوت می‌شود.

وی دوران جدید را عصر فضای مجازی عنوان و خاطر نشان کرد: عصر فضای مجازی به این معنی است که هیچ تغییر و تحول و فعالیت موثر و اقدام بزرگ و آفرینش جدیدی را جز مبتنی بر فضای مجازی نمی‌توانیم رقم بزنیم. روزگاری عصر کشاورزی و چاپ و... بود. امروز فضای مجازی چنین جایگاهی دارد. اگر بگوییم ما می‌خواهیم یک سیستم آموزشی بدون فضای مجازی کار کنیم می‌بینیم که یک نفر همین کار را با ابزارهای فضای مجازی با ضریب نفوذ و چند هزار برابری انجام می‌دهد و کار طرف مقابل را به چالش می‌کشد. حوزه علمیه و تمام جوانب فعالیت حوزوی از این موضوع مستثنا نیستند؛ یعنی نمی‌توانیم حوزه علمیه منهای فضای مجازی داشته باشیم زیرا این نوع فرایند محکوم به شکست و از دست دادن ابزارهای حکمرانی و مدیریت خودش خواهد بود. از این جهت نگاه آیت الله اعرافی و برنامه‌ریزی ایشان کارهایی نیست که از سر نگاه فانتزی انجام شده باشد.

وی در انتهای صحبت‌های خود خاطر نشان کرد: دو مطلب در حوزه تکنولوژی و فناوری اطلاعات و ارتباطات سبب شده که کار در دوران کرونا سخت‌تر شده است؛ نخست گرانی این بستر است و نکته دوم این که تولید یک برنامه بومی کارآمد، یک فعالیت زمان بر است. خوشبختانه فعالیت‌های خوبی انجام شده است که یکی از بزرگترین اتفاقاتی که در این مدت رقم

خورد، آزمون مجازی حوزه بود که با حضور ۱۰۰ هزار نفر آزمون سطوح عالی حوزه برگزار شد؛ سامانه آموزش مجازی حوزه و تقریر برای سطوح عالی حوزه در سال تحصیلی امسال نیز فعال شده که امیدواریم با تخصیص منابع و اهتمام لازم مدیران مربوطه این اتفاق رقم بخورد.

علما متناسب با عظمت مساله فضای مجازی از وزیر ارتباطات مطالبه کنند



حسن بنیانیان از صاحب نظران حوزه فرهنگ و فضای مجازی در گفتگویی با مجله افق حوزه گفت: در حوزه حاکمیتی، یکی از رسالت‌های حوزه علمیه، مطالبه‌گری درست است. برای مطالبه‌گری باید دانشی در حوزه‌های علمیه ایجاد شود که وقتی وزیر ارتباطات نزد مراجع می‌آید، مراجع متناسب با عظمت این مساله مطالبه داشته باشند. این ظرفیت الان در دفاتر مراجع ما شکل نگرفته است. خیلی صریح و بی‌پرده عرض می‌کنم ابعاد بحث به ترتیبی است که یک فرد تسلط بر موضوع پیدا نمی‌کند. باید در کنار هر مرجع تقلیدی چندین طلبه خوش فکر و فاضل با کمک چند استاد دانشگاه متدین با بهره‌گیری از کارشناسانی که در دستگاه‌های اجرایی هستند و با استفاده از منابع مالی که در اختیار مراجع هست مطالعه کنند و تصویر روشنی در اختیار مراجع قرار دهند و بعد اجازه بدهند وزیر ارشاد و وزیر ارتباطات و شخصیت‌های مختلف اجرایی خدمت مراجع برسند و بعد مراجع بر اساس این مطالعات از وزیر مطالبه داشته باشند.

دوره آموزشی فقه رسانه، ارتباطات و فضای مجازی

کارگاه فرآیند روشی استنباط فقه ارتباطات با تدریس حجت الاسلام محمد علی حیدری، عضو هیئت علمی و مسؤول انجمن دین، فرهنگ، هنر و ارتباطات حوزه علمیه مشکات برگزار شد.

این کارگاه به همت گروه فقه رسانه موسسه فتوح اندیشه و با همکاری دانشگاه باقرالعلوم و دانشگاه امام حسین علیه السلام جمعه ۲۴ مرداد برگزار شد.

نخستین دوره انجمن مطالعات فضای مجازی

انجمن مطالعات فضای مجازی حوزه‌های علمیه با پیام آیت الله العظمی مکارم شیرازی و سخنرانی مدیر حوزه‌های علمیه آغاز به کار کرد. در این انجمن آیت الله اعرافی مدیر حوزه‌های



علمیه، حجت الاسلام والمسلمین شهریاری دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، حجت الاسلام والمسلمین بهرامی مدیرکل فناوری اطلاعات و ارتباطات حوزه‌های علمیه به صورت حضوری و حجت الاسلام والمسلمین سید رضا عاملی دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی به صورت کنفرانس ویدئویی سخنرانی کردند. در این مراسم نخستین دوره انتخابات انجمن مطالعات فضای مجازی برگزار و اعضای این انجمن مشخص شدند. گفتنی است که در اولین جلسه اعضای هیات مدیره، حجت الاسلام والمسلمین بهرامی به عنوان رئیس انجمن انتخاب شد.

سلسله نشست‌های زن، خانواده و فضای مجازی

به همت پژوهشگاه فضای مجازی وابسته به مرکز ملی فضای مجازی، نشست هفتم از سلسله نشست‌های زن، خانواده و فضای مجازی با موضوع «پیامدهای اخلاقی ضعف سواد خانواده در استفاده از فضای مجازی» برگزار شد.

این نشست ۱۸ شهریور و با ارائه حضور حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسینعلی رحمتی عضو هیئت علمی پژوهشگاه قرآن و حدیث، گروه اخلاق کاربردی و حجت الاسلام والمسلمین دکتر آینه‌چی عضو هیئت علمی و معاون پژوهش پژوهشکده زن و خانواده برگزار شد.

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسینعلی رحمتی با اشاره به قتل مادری توسط دختر ۱۴ ساله در اثر اختلاف نظر درباره استفاده از فضای مجازی خاطرنشان کرد: این موضوع اگر چه شاید زیاد نباشد اما بر عدم توانمندی خانواده‌ها در استفاده از فضای مجازی دلالت دارد.

وی با اشاره به اینکه ممکن است در آینده فضای مجازی جای پدر و مادر را از نظر میزان تاثیر بگیرد، خاطرنشان کرد: غفلت و نادیده گرفتن فضای مجازی مشکلی را حل نمیکند. بهترین است که ما این واقعیت را بپذیریم و نسبت به آموزش آن مسلط شویم که بدانیم با این پدیده چطور رفتار کنیم اما متأسفانه اغلب خانواده‌ها به سواد رسانه ای تسلط ندارند و نمیدانند با آن چطور رفتار کنند.



برگزاری اولین همایش ملی «هوش مصنوعی و علوم اسلامی»

اولین همایش ملی «هوش مصنوعی و علوم اسلامی» به منظور هم‌افزایی و تبیین بیشتر اهداف و توانایی‌ها، در ۴ آبان ۱۳۹۹ در قم برگزار خواهد شد که محورهای این همایش عبارت است از:

- بررسی فقهی و تحلیلی
- نظریه پردازی و الگوسازی
- تحلیل فرصت‌ها و تهدیدها
- طراحی الگوریتم و هستان نگار
- استدلال‌ورزی و مدل‌سازی منطقی
- برنامه‌های کاربردی و تعاملی هوشمند
- ساخت پیکره و طراحی ابزارهای پایه‌ای و میانی

دبیر علمی جشنواره موضوعاتی چون گستردگی موضوعات، مبانی و اطلاعات متعدد، عدم امکان عملی التفات همه جانبه به تمام علوم دینی در یک لحظه، ضرورت جست‌وجوی عمیق و دقیق و هوشمند در میان کتب و... را از مواردی دانست که بر ضرورت توجه به حضور هوش مصنوعی در مسیر استنباط علوم اسلامی حکم می‌کنند.

هوش مصنوعی دستیاری کارآمد برای صدور فتوای فقهی

بهروز مینایی مشاور مدیرحوزه‌های علمیه در زمینه هوش مصنوعی، در گفت‌وگوی ویژه اخبار قرآنی شبکه قرآن مورخ ۱۸ مهر ۱۳۹۹ به تبیین نقش فناوری نوین در فرایند تولید علوم اسلامی و تولید علوم انسانی اسلامی در

حوزه و دانشگاه پرداخت و گفت: سامانه جامع هوشمند «نجف» در عرصه پژوهش، مدیریت، قضاوت، حکومت‌داری و نظام‌سازی و نیز ارتباط مردم با حوزویان و پاسخگویی کارشناسان دینی به سؤالات دینی و عقیدتی در حال طراحی است که ۷۰ نفر از دانشگاهیان و حوزویان در طراحی آن مشارکت دارند. وی افزود: سامانه هوشمند نجف در تشخیص مسائل محدثه و نوین فقهی به روز جامعه کارایی بالایی خواهد داشت و این سامانه دارای دیتاسرور قوی و مجهزی است که تمام تاریخچه فقه حدیث و تفسیر از آن قابل استخراج خواهد بود. همچنین در این سامانه هوشمند تمام ناشران جهان اسلام می‌توانند آثار و کتاب‌های خود را عرضه کنند و حق مالکیت معنوی و مادی آنها در این سامانه حفظ خواهد شد.

مشاور مدیر حوزه‌های علمیه در زمینه هوش مصنوعی بیان کرد: هوش مصنوعی تحول نوین بزرگی در عرصه علوم انسانی، پژوهش‌های فقهی، معارفی و عقیدتی به وجود خواهد آورد و این امکان را در اختیار مراجع عظام تقلید و پژوهشگران حوزوی قرار خواهد داد تا آنها را در مسیر فقاقت و صدور فتوا راهنمایی کند. در نهایت صدور فتوا در مساله خاص با نظر فقیه صورت می‌گیرد و این سامانه‌های هوشمند به هیچ وجه نخواهند توانست فرآیند ذهنی و تصمیم‌گیری به جای فقیه و مراجع تقلید داشته باشند.

وی درباره چالش و پیامدهای استفاده از سامانه‌های آموزشی آنلاین و به گارگیری هوش مصنوعی ابراز داشت: درس خارج فقه هوش مصنوعی در حوزه‌های علمیه راه‌اندازی می‌شود تا این این مساله از منظر اخلاقی، عقیدتی و فقهی مورد ارزیابی و کاوش قرار گیرد.

حمایت از فعالان فضای مجازی

واحد رسانه و فضای مجازی حوزه علمیه استان یزد به منظور حمایت از فعالان فضای مجازی و تجلیل از برترین‌ها و شناسایی سایت‌ها، کانال‌ها، گروه‌ها و پیج‌های پربازدید و موثر و معرفی آن‌ها و همچنین جهت انجام فعالیت‌ها و عملیات‌های مشترک و استفاده از توانایی و تجربیات فعالان این عرصه، فراخوان شناسایی مدیران کانال‌های مجازی را برگزار می‌نماید.

و فضای مجازی در کشور

اخبار اسلام

رویدادهای فضای مجازی کشور

رویکرد مجلس یازدهم در مواجهه با فضای مجازی

رئیس مجلس شورای اسلامی در توییتی نوشت: رویکرد مجلس یازدهم در مواجهه با فضای مجازی، تأکید بر فرصت محوری در این فضا به جای تهدیدانگاری است. فرصت‌ها را بدون سیاسی‌کاری دریابیم.

نیاز به قوانین مستحکم در حوزه حاکمیت داده‌ها و فناوری اطلاعات

رضا تقی‌پور انوری در یک برنامه رادیویی با تأکید بر اینکه امروز فضای مجازی به موازات و یا در امتداد فضای واقعی قرار دارد و تأثیر بسیار زیادی در زندگی مردم گذاشته است، گفت: بحث



حاکمیت بر فضای مجازی در اغلب کشورها مطرح است و حتی کشورهای اروپایی نیز معتقدند که حاکمیت این فضا نباید تنها در اختیار چند شرکت آمریکایی باشد.

وی افزود: برای مثال چندی پیش امانوئل مکران رئیس جمهور فرانسه که به عنوان نماینده اتحادیه اروپا سخن می‌گفت، تأکید کرد که هم اکنون با دو اینترنت کالیفرنمایی و چینی در دنیا مواجه هستیم و اروپا قصد دارد که با ایجاد اینترنت اروپایی به صورت مستقل از مزیت‌های فضای مجازی استفاده کند و این فضا را مدیریت کند.

تقی‌پور گفت: در کشور ما نیز از ۱۵ سال پیش این ایده با تعریف شبکه ملی اطلاعات مطرح شده است. در همین راستا مقام معظم رهبری با دید بلند

استراتژیک و بسیار عمیق بر این فضا، حکم تاسیس شورای عالی فضای مجازی را صادر کردند و برای جاد شبکه ملی اطلاعات تاکید داشته‌اند. اما شواهد نشان می‌دهد که ما امروز به درصد کمی از اهداف شبکه ملی اطلاعات و تاسیس شورای عالی فضای مجازی رسیده‌ایم.

وی ادامه داد: چراکه هم قانون مجلس و هم مصوبات شورای عالی فضای مجازی و نیز همت دولت در تکمیل شبکه ملی اطلاعات ضعیف و ناکافی بوده است و مجلس باید فکر جدی برای حاکمیت سایبری ایران داشته باشد.

عضو شورای عالی فضای مجازی نبود جرم انگاری در مصوبات مربوط به فضای مجازی را یکی از معضلات این حوزه عنوان کرد و گفت: ما نیازمند داشتن قوانین مستحکم در حوزه حاکمیت داده‌ها و اطلاعات، حاکمیت فضای فناوری اطلاعات، حاکمیت فضای الکترومغناطیسی در کشور هستیم. مصوبات شورای عالی فضای مجازی در حد تدابیر راهگشا است، اما نیازمند قوانین اجرایی برای این مصوبات هستیم. قانون حریم خصوصی در اروپا باعث صیانت و حفاظت اطلاعات کاربران در مقابله با غول‌های آمریکایی شده است و جلوی بسیاری از سوءاستفاده‌های شرکت‌های آمریکایی از اطلاعات مردم را گرفته است. در ایران نیز اگر مشابه این قانون پیاده‌سازی شود، جلوی بسیاری از جرایم در این بخش و سوءاستفاده‌های احتمالی پلتفرم‌های شبکه‌ای گرفته می‌شود.

وی با بیان اینکه کمیسیون صنایع مجلس بررسی طرح‌های فضای مجازی را به عنوان قوانین مکمل در این فضا در دستور کار دارد، افزود: برای مثال احکام قضایی در فضای مجازی با خلاهای قانونی در اجرا روبرو است و در صورتی که مجلس با قانونگذاری این خلاها را پر کند، می‌تواند موثر باشد و ضمانت اجرایی برای برخورد با جرایم رایانه‌ای در این فضا خواهیم داشت.

عضو حقیقی شورای عالی فضای مجازی با تاکید بر اینکه برخی قوانین گذشته در حوزه فضای مجازی نیز نیازمند اصلاح است، افزود: برای مثال، قانون مقابله با قمار در فضای مجازی باید به روزرسانی شود. روزانه شاهد هستیم که بسیاری از شهروندان به دلیل ناآگاهی و نقص قانون مربوط به قمار در فضای مجازی، مالباخته اند که این موضوع از سوی ما به کمیسیون صنایع ارائه شده و در دست بررسی است.



دبیر شورای عالی فضای مجازی کشور بر اهمیت بازتعریف مفاهیم حقوقی و تحول دیجیتال دستگاہ قضایی در فضای مجازی در کشور تاکید کرد.

به گزارش روابط عمومی مرکز ملی فضای مجازی، دکتر سید ابوالحسن فیروزآبادی - دبیر شورای عالی و رئیس مرکز ملی فضای

مجازی کشور در نشست با رئیس و معاونان پژوهشگاه قوه قضائیه گفت: پیشتر در ساختار دولت - ملت حوزه قضایی در مرزهای جغرافیایی کشورها تعریف می شد اما امروز با گسترش فضای مجازی و تسری آن بر تمامی ابعاد زندگی بشر مرزهای جغرافیایی معنای سابق را ندارد و در هر سکو (پلت فرم شبکه های اجتماعی، خدمات و ...) مرز تعریف متفاوتی دارد بنابراین باید حوزه قضایی و چگونگی اعمال اراده در فضای جدید بازتعریف شود.

وی با اشاره به اهمیت بازتعریف مباحث آزادی، مسئولیت پذیری، مالکیت معنوی و حریم خصوصی در حوزه قضایی کشور افزود: در حوزه قضایی باید به

این مباحث عمیق و ریشه ای به صورت نظری پرداخته شود چراکه در حال حاضر شرکت های صاحب سکوه های جهانی (پلت فرم) براساس منافع اقتصادی خود نسبت به تعریف و اعمال آنها اقدام کرده و با سوء استفاده از خلاء کشورها در این حوزه مفاهیم خود را تبدیل به هنجار، ارزش و در نهایت حق می کنند. دکتر فیروزآبادی با تاکید بر این که ما در کشور در حوزه قضایی نیاز به گفتمان سازی داریم، اظهار داشت: محافظت از اطلاعات و داده ها که در اروپا تحت قانون GDPR مطرح است باید در کشور تعریف شود و در نهایت تحول دیجیتال دستگاه قضایی نیاز اولیه است.

دبیر شورای عالی فضای مجازی کشور تصریح کرد: مرکز ملی فضای مجازی به دنبال طرح دو کنوانسیون جرایم و امنیت با همکاری کشورهای روسیه و چین و عضو غیر متعهد ها در جهان است که البته این مهم با مخالفت شدید آمریکا مواجه است چراکه کنوانسیون حقوقی طرح شده با حکمرانی یک جانبه گرایی آمریکا در دنیا در حوزه فضای مجازی تداخل دارد.

وی با اشاره به این که کنوانسیون های کسب و کار هم از اهمیت ویژه ای در این حوزه در دنیا برخوردار است، افزود: یکی از مهمترین مسائل حوزه کسب و کار در فضای مجازی بحث مالکیت معنوی است که با تعریف آن حوزه سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ما رشد کرده و صاحب قدرت نرم خواهیم شد.

وی در پایان بر همکاری پژوهشگاه فضای مجازی و پژوهشگاه قوه قضائیه در بررسی مباحث مطالعاتی، پژوهشی و رصد تاکید کرد و گفت: ماموریت اصلی شورای عالی فضای مجازی کشور سیاست گذاری است و در نهایت در چارچوب این سیاست ها با همکاری مجلس و دولت قانون گذاری صورت می گیرد بنابراین برای رفع خلاء های قانونی و طرح قوانین مورد نظر در کمیسیون های مربوطه در حوزه قانون گذاری نیاز به طرح های تحقیقاتی است.

گفتنی است؛ در این نشست پژوهشگاه قوه قضائیه ضمن تشریح برنامه‌ها، اقدامات و اولویت‌های پژوهشی خود نسبت به همکاری دو جانبه با حوزه‌های مرتبط با مرکز ملی فضای مجازی تاکید کرد.

۸۰ درصد از پهنای باند اینترنت کشور در اختیار خارجی‌ها

حسینعلی حاجی دلیگانی عضو هیات رئیسه مجلس شورای اسلامی گفت: ۸۰ درصد از پهنای باند اینترنت کشور در اختیار خارجی‌هاست، که این مسأله آسیب‌های فرهنگی فراوانی را برای ما به همراه داشته است. وی افزود: این حضور گسترده خارجی‌ها در فضای اینترنت کشور آسیب‌های جدی فراوانی را به ویژه در حوزه مسائل خانوادگی، بحث فرزندآوری و ... داشته است.

موکب مجازی در یک بازی کودکانه

تیم بازی سازی مه‌آباد در تلاش است تا نسخه دوم بازی «کودکان اربعین» را پیش از آغاز



اربعین حسینی وارد بازار کند، نسخه‌ای که قرار است خاطرات پیاده روی اربعین را برای خانواده‌ها زنده کند. این گروه همچنین یک بازی کارتی و معمایی با محتوای مأموریت پیامبران الهی را در دست تولید دارد. حمید افسری مدیرعامل این موسسه افزود: در خارج از کشور تاکنون بیش از ۱۵ هزار نسخه از این محصول منتشر شده است. ما حدود ۵ ماه درگیر تولید محتوا و سند بازی بودیم و به صورت جدی در دو ماه محرم و صفر یک گروه

۷ نفره شبانه روز درگیر کارهای فنی و هنری این بازی بودند. پروژه‌ای که به طور معمول حداقل ۵ ماه زمان می‌برد، اما ما طی دو ماه آن را جمع کردیم.



«جهان مصالحه‌ها» یا «منازعات پلتفرمی»؟

عبدالحسین کلانتری، سرپرست پژوهشگاه فضای مجازی در مقاله‌ای در پاسخ به دکتر ناظمی، معاون وزیر و رئیس سازمان فناوری اطلاعات نوشت: گرچه تحلیل‌های روان و ساده سازانه جناب دکتر ناظمی، آموزنده است، اما نمی‌توان از سویه‌ها و پیامدهای خواسته یا ناخواسته این ادبیات، نظیر اغتشاشات و عدم دقت‌های مفهومی و شاید به تعبیری بدبینانه‌تر مغالطات و سفسطه‌های نهفته در آن چشم پوشید. به عنوان نمونه، استفاده از مثال تلویزیون برای فهم پلتفرم و تاکید مکرر بر این مثال و پیشبرد نظام استدلالی خود بر آن اساس و حتی مهمور کردن پیشانی یادداشت (بخوانید تیترا) خود به آن، کل تحلیل نویسنده را تضعیف می‌کند. پلتفرم، بالأخص پلتفرم‌های رسانه‌ای ارجاع به «دوره» و شاید «عصری» متفاوت از عصر تلویزیون دارد و به همین دلیل بیش از یک دهه است که در ادبیات جهانی پیرامون تفاوت‌های بنیادین «رسانه‌های جمعی» با «شبکه‌های اجتماعی» قلم زده شده است؛ پلتفرم ارجاع به عصری شبکه‌ای، هوشمند، تعاملی، افقی، مبتنی بر UGC و جایگزینی کاربر با مخاطب، شبکه بجای جامعه و شبکه وند بجای شهروند دارد که هر یک از این ویژگی‌ها و ویژگی‌های دیگر در متون علمی متعدد مورد بررسی قرار گرفته است.

و فضای مجازی در جهان

اخبار اسلام

رویدادهای فضای مجازی جهان اسلام

شبکه اجتماعی غدیرنا



شبکه اجتماعی غدیرنا به دست تعدادی از جوانان شیعه لبنانی راه‌اندازی شد. این شبکه که ظاهری شبیه به فیسبوک دارد، می‌تواند محلی برای گرد هم آمدن جامعه شیعیان جهان باشد. آن طوره در توضیحات این برنامه ذکر شده است، هدف از ساخت این برنامه، رسیدن به جامعه‌ای امن در فضای مجازی است. امکانات نرم‌افزاری این برنامه شامل تبادل افکار و اطلاعات دینی، سیاسی، اخلاقی، پیشرفت‌ها، حوادث و... در قالب تصاویر، صوت، ویدیو و چت می‌باشد. افزون بر این، کاربران می‌توانند با ایجاد یک حساب شخصی، مهارت‌ها، استعدادها، علایق شخصی و اطلاعات خود را با کاربران دیگر به اشتراک گذاشته و از این طریق به بازاریابی نیز بپردازند. به گفته توسعه‌دهندگان این شبکه، به زودی نسخه فارسی آن نیز راه‌اندازی می‌شود. برنامه اندروید این شبکه اجتماعی طراحی شده و نسخه ios آن در حال توسعه می‌باشد.

فراخوان انتشار مقاله در مجله Tropos 2021 با موضوع «رسانه، دین و مذهب در عصر دیجیتال»

مجله Tropos 2021 در اعلامیه ای از علاقمندان خواست مقالات خود با موضوع رسانه، دین و مذهب در عصر دیجیتال را تا ۲۰ دسامبر ۲۰۲۰ (۳۰ آذر ۱۳۹۹) ارسال نمایند. محورهای مقالات ارسالی باید در محدوده محورهای ذیل باشد: ۱. پیکربندی اعمال مذهبی (آیین‌ها، مراسم مذهبی

و غیره) در دنیای دیجیتال ۲.. حضور سازمان های مذهبی در رسانه های دیجیتال: ابتکارات، محصولات ۳. تشکیل گروه های مذهبی در محیط های دیجیتال ۴. مرجعیت دینی در اینترنت ۵. دین، سیاست و اینترنت ۶. دین، سرگرمی و اینترنت ۷. دین و بازی های دیجیتالی ۸. دین، جنسیت و روابط جنسی آنلاین ۹. توسعه جوامع و هویت های مذهبی بصورت آنلاین ۱۰. روزنامه نگاری و دین در رسانه های دیجیتال ۱۱. الهیات برای دنیای دیجیتال ۱۲. دگرپری های مذهبی در رسانه های دیجیتال ۱۳. معنویت در محیط های آنلاین ۱۴. سخنرانی های متعصبانه مذهبی و رسانه های دیجیتال ۱۵. اخبار جعلی، مذهب و رسانه های دیجیتال ۱۶. مدارای مذهبی، بوم گرایی و رسانه های دیجیتال.

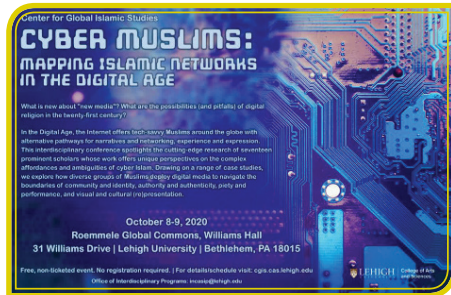
فیسبوک اسلام هراسی سیاست مداران هندی را نادیده می گیرد



روزنامه وال استریت ژورنال در گزارشی نوشت: فیسبوک برای حفظ روابط با حزب حاکم هندوستان، با بی تفاوتی از کنارگفته های نفرت محور و اسلام هراس از جانب مقامات هندی می گذرد. بر اساس این گزارش یک مدیر اجرایی ارشد فیس بوک در هند از اجرای قوانین مبارزه با نفرت محور در رابطه با سیاستمداران حزب بهاراتیا جاناتا و گروه های ملی گرای هندو امتناع می ورزد. بر اساس این گزارش سینگ، قانون گذار حزب حاکم در ایالت جنوبی تلانگانا می باشد که به خاطر لفاظی های ضد مسلمانی شناخته می شود. وی در پست هایی که در فیسبوک می گذارد بارها خواستار شلیک به سوی پناهندگان روئینگیا

شده، مسلمانان هند را خائن خطاب کرده و تهدید به تخریب مساجد نیز کرده است. آنانتکومار عضو پارلمانی حزب دولت نیز بحران کرونا را توطئه جهادی مسلمانان خطاب کرده است.

همایش میان رشته‌ای
«فضای مجازی»
مسلمانان، ترسیم نقشه
شبکه‌های اسلامی
در عصر دیجیتال»



همایشی با موضوع مطالعات اسلامی فضای مجازی در هفده و هجده مهر ۱۳۹۹ (هشت و نه اکتبر ۲۰۲۰) برگزار شد. این همایش توسط مرکز مطالعات اسلامی دانشکده هنر و علوم دانشگاه لیهایی (واقع در ایالت پنسیلوانیای امریکا) و از طریق ویدئوکنفرانس در فضای مجازی منتشر شد. سخنرانان این همایش هفده نفر از اساتید دانشگاه‌های امریکا بودند که در حوزه شرق شناسی و مطالعات اسلامی فضای مجازی، دارای تالیفات هستند. خانم Sahar Khamis (دانشیار دانشکده ارتباطات در دانشگاه مرلیند) نویسنده کتاب اسلام دات کام، به بررسی فمینیسم اسلامی در عصر دیجیتال پرداخت همچنین در بخش سوم این همایش (تقوا و نمایش) چهار نرم افزار مربوط به حج، عید قربان در اینستاگرام توسط سخنرانان این همایش بررسی شد، در ادامه خانم Kayla Renée Wheeler استاد یار مطالعات منطقه ای و جهانی و مطالعات دیجیتال دانشگاه ایالتی گرند والی (امریکا) به حضور دختران سلبریتی مسلمان پرداخت.



بیستمین همایش مطالعات اسلامی درکشوراندونزی

بیستمین همایش مطالعات اسلامی به مدت چهارروز سه شنبه ۱۱ آذر ۱۳۹۹ (اول تا چهارم دسامبر ۲۰۲۰م) درکشوراندونزی برگزار خواهد شد. این همایش با موضوع «دین و سیاست‌های کلان بازتعریف سنت‌های اسلامی» دارای محورهای متعددی است. یکی از محورهای این همایش تحولات دیجیتال در عصر حاضر، رسانه‌های نوین، اینترنت و کاربران اینترنت است. این اجلاس به میزبانی مدیرکل تحصیلات عالی وزارت امور دینی اندونزی برگزار خواهد شد.

کنفرانس وقف و بلاک چین

سومین کنفرانس وقف و بلاک چین، سه شنبه ۲۹ مهر ۱۳۹۹ (۲۰ اکتبر ۲۰۲۰) در جاکارتا، اندونزی برگزار شد. شرکت سنگاپوری فین‌ترا (FINTERRA) برگزارکننده این همایش بود.

مالزی بازار آنلاین حلال راه‌اندازی می‌کند

مالزی به منظور توسعه صنعت حلال، یک بازار آنلاین جدید با عنوان «پلتفرم یکپارچه حلال» راه‌اندازی کرده است که قصد دارد حدود ۵ هزار شرکت را در آن فعال سازد.

گفتنی است بازار داخلی محصولات حلال در مالزی ۷۰ میلیارد دلار ارزش دارد و پیش بینی می‌شود تا سال ۲۰۳۰ به ۱۵۰ میلیارد دلار برسد.

گزارشی از فضای مجازی انگلیسی زبان در زمینه معرفی امام حسین علیه السلام و اربعین

در مجموع سه سایت به صورت جدی و حرفه ای با موضوع امام حسین علیه السلام فعالیت می‌نمایند:

- گسترده ترین و فعال ترین گروه در این زمینه سایت whoishussain.org است که فعالیت اصلی آن تشویق و سازماندهی برای فعالیت میدانی در غرب برای تبلیغ پیام حسینی است که در انگلیس مستقر است و فعالیت رسانه ای گسترده تراز دیگر گروه‌ها دارد.
 - دومین سایت که عمق محتوایی بهتری از سایت whoishussain.org دارد سایت standwithdignity.org می‌باشد که چالش مطالب بسیار جذابی برای قشر دانشگاهی دارد و جهت گیری دقیق تری نسبت به واقعه عاشورا دارد. مفاهیمی نظیر «شرف» و «قیام» در مطالب آن بیشتر مشهود است. هسته اصلی این سایت در آمریکا است و افرادی چون متین فردی و ابراهیم جبار از اعضای اصلی آن هستند.
 - سایت فعال بعدی در این زمینه www.thehussainlegacy.com است که رویکردی هنری و نسبتا جامع به عاشورا دارد و به معرفی حماسه عاشورایی به مخاطبان (در حد مخاطب بی اطلاع غربی) می‌پردازد؛ معرفی فرماندهان سپاه امام حسین علیه السلام بصورت تصویری و معرفی مستندگونه وقایع موثر در وقوع عاشورا تا شهادت حضرت مسلم علیه السلام از دیگر فعالیت‌های این سایت است.
- سه سایت مذکور، حرفه ای ترین و معروف ترین سایت هایی است که در این زمینه و به زبان انگلیسی مشغول به فعالیت هستند.

مطالعات اسلامی
و ارتباطات حوزوی

اخبار دفتر

رویدادهای دفتر مطالعات اسلامی و
ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی

«کاربرد روش سناریونویسی در فضای مجازی با رویکرد دینی

کارگاه «کاربرد روش سناریو نویسی در فضای مجازی با رویکرد دینی» صبح پنجشنبه ۲۰ شهریورماه ۱۳۹۹، با حضور پژوهشگران عرصه فضای مجازی در ساختمان دفتر مطالعات اسلامی برگزار شد. در این کارگاه حجت الاسلام دکتر غلامرضا بهروزی لک، استاد تمام



دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام به بیان مباحثی در این زمینه پرداخت.

وی در ابتدا به مفهوم شناسی «آینده» و انواع آن پرداخته و سپس آینده را از حیث آینده پژوهی به پنج قسم آینده محال، محتوم، ممکن، محتمل و آرمانی دسته بندی کرد.

حجت الاسلام دکتر بهروزی لک بعد از بیان این مقدمه به تاریخچه و ریشه های فلسفی آینده پژوهی گریزی زد و دلیل اشتیاق انسان به دانستن آینده را از لحاظ فلسفی ریشه در خصلت کمالگرایی انسان دانست و خاطر نشان کرد: از لحاظ تاریخی نیز همیشه پیشگویی ها از منابع حقیقی و واقعی مثل وحی و یا روش های التقاطی مثل علوم غریبه بوده است. محرک اصلی ابداع آینده پژوهی به معنای فعلی از جنگ های جهانی به خصوص جنگ جهانی دوم شروع شد و در خلال جنگ جهانی دوم اولین اتاق فکر در این زمینه در «انديشگاه رند» فرانسه تشکیل و به علمی کاربردی و آکادمیک تبدیل شد.

وی رهیافتهای مطالعه و نگاه به آینده را چهار محور عنوان کرد و گفت: علوم غریبه: اعم از علم نبی شهود سحر و رمزگرایی و نجوم و ...، فلسفه تاریخ، آینده شناسی از منظر ادیان و علوم نقلی و رویکرد تجربی-علمی (آینده پژوهی) انواع رهیافت های ما به آینده است که آنچه برای ما قابل دسترس و همگانی است مورد چهارم و رویکردهای تجربی و علمی آینده پژوهی است. استاد تمام دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام در ادامه آینده پژوهی را اینگونه تعریف کرد: دانشی بینا و چند رشته ای که به بررسی و مطالعه آینده های محتمل و مطلوب در جوامع بشری میپردازد. پنج گونه تلقی از آینده وجود دارد: نگرش بدبینانه که اعتقاد به گذشته طلایی و انحطاط مستمر دارد؛ نگرش دوری به تاریخ که تاریخ در حال پردازش مکرر خود است و یک چرخه دوری و تکراری دارد؛ گذشته و آینده ساخته ذهن بشر که دیدگاه پسامردن است؛ نگرش خوشبینانه پیشرفت مداوم که آینده همیشه سیر صعودی دارد و آخرین نگرش که با اعتقادات و آموزه های اسلامی بیشتر مطابقت دارد نگاه خوش بینانه (حلقوی) است که آینده را پر از فراز و نشیب اما روشن و خوب میداند که نمونه ای از آن اعتقاد به مهدویت و پیروزی کامل حق بر باطل در آینده است. حجت الاسلام دکتر بهروزی لک در تعریف سناریو بیان داشت: سناریو، ابزاری برای تحلیل سیاست و شناخت شرایط، تهدیدها، فرصت ها، نیازها و ارزش های برتر آینده است. واژه سناریو از دنیای تئاتر و سینما گرفته شده است که در مبحث برنامه ریزی بر پایه سناریوها می توان آن را بصورت داستان های مربوط به آینده های ممکن و متعدد که یک سازمان احتمالا با آنها مواجه خواهد شد تعریف کرد؛ سناریوها دسته ای از روش های نظام مند هستند که با آنها می توانیم درباره آینده خود یا سازمان به طور موثر تفکر و تجسم کنیم؛ سناریوها پیشگویی آینده نیستند بلکه سناریوها ابزاری

برای نظم بخشیدن به درک مدیران نسبت به آینده‌های بدیل و مختلف مربوط به محیط فعالیت سازمان است که منجر به تصمیم‌های مدیران در این محیط‌های متفاوت و مختلف می‌شود. در انتهای این نشست، گواهی حضور دوره توسط دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی به شرکت‌کنندگان در این کارگاه اعطاشد.

جشنواره طراحی سوالات فقهی فضای مجازی

اولین جشنواره طراحی سوالات فقهی فضای مجازی با اعلام اسامی برگزیدگان به پایان رسید.

در این جشنواره حدود سه هزار پرسش دریافت شد که بعد از دو بار غربال، بیش از هزار پرسش دارای امتیاز شدند. این آثار پس از تنظیم و دسته بندی آن‌ها در



موضوعات و محورهای جشنواره برای داوران ارسال شد که از بین شرکت‌کنندگان ۱۱ نفر به عنوان نفرات برتر شناخته شدند.

تعداد شرکت‌کنندگان در جشنواره ۷۳ نفر بودند که از حیث نوع تحصیلات ۴۳ نفر حوزوی، ۲۳ نفر دانشجویی و ۴ نفر دیپلم و ۲ نفر زیر دیپلم در این جشنواره شرکت کردند؛ سطح تحصیلات حوزویان ۴ نفر سطح یک، ۱۸ نفر سطح دو، ۱۲ نفر سطح سه و ۹ نفر سطح چهار بود. سطح تحصیلات دانشجویان ۱ نفر فوق دیپلم، ۶ نفر کارشناسی، ۹ نفر کارشناسی ارشد و ۷

نفر دکتری است. ۴۵ نفر از شرکت‌کنندگان مرد و ۲۸ نفر زن هستند. حداقل سن شرکت‌کنندگان ۱۶ سال و حداکثر ۴۴ سال بود.

نشست علمی هوش مصنوعی؛ آسیب‌ها و فرصت‌ها برای زندگی دینی

نشست علمی «هوش مصنوعی؛ آسیب‌ها و فرصت‌ها برای زندگی دینی» توسط حجت الاسلام دکتر انبیائی پنج‌شنبه ۲۷ شهریور برگزار شد.

وی با اشاره به آینده پژوهی در زمینه هوش مصنوعی و فراگیری آن در آینده نه چندان دور، خاطر

نشان کرد: هر چند هوش مصنوعی حتی در نسخه ضعیف خود می‌تواند کمک قابل توجهی به رفع بسیاری از دغدغه‌های تاریخی بشر همچون شناخت و درمان بیماری، فقر و گرسنگی، بحران محیط زیست و غیره داشته باشد، اما از سوی دیگر ممکن است برای زندگی بشر چالش‌هایی را ایجاد کند که حتی به نابودی نسل انسان (در فرجام‌شناسی مادی) منجر شود و دانشمندان بسیاری نظیر ایلان ماسک و استیون هاوکینگ نیز نسبت به چالش‌های آن هشدار داده‌اند.



استاد حوزه و دانشگاه به اختلاف آرای اندیشمندان دینی در این زمینه اشاره و اظهار کرد: از منظر دینی نیز برخی از حرمت ساخت هوش مصنوعی سخن گفته و روایات ناهیه از مجسمه سازی را دلیل خود اعلام کرده اند؛ البته این افراد معتقدند اگر هوش مصنوعی به شکل انسان و یا یکی از موجودات زنده نباشد، ساخت آن اشکالی نخواهد داشت که به نظر میرسد برای این عده از اندیشمندان، بین مفهوم هوش مصنوعی و ربات خلط موضوعی اتفاق افتاده است. در مقابل، برخی با استناد به اصله الاباحه از تحقیقات در این زمینه دفاع کرده اند. پاپ فرانسیس رهبر کاتولیک‌های جهان با مشورت متخصصین علوم رایانه و... نظر دوم را انتخاب و شش اصل: «رعایت حقوق اولیه تمامی انسان‌ها و حریم شخصی»، «عدم انحصار»، «شفافیت»، «احساس مسئولیت»، «اعتماد پذیری» و «امنیت» را به عنوان اصول اولیه برای تحقیقات هوش مصنوعی پیشنهاد کرده که مورد توجه نهادهای علمی نیز قرار گرفته است. در این زمینه دانشمندان دیگر هم قوانینی برای هوش مصنوعی و ربات در نظر گرفته اند که یکی از معروفترین آنها قوانین کدگذاری آیزاک آسیموف است.

حجت الاسلام انبیایی در ادامه چهار محور کلی برای نظام مسائل نظری هوش مصنوعی ترسیم و خاطر نشان کرد: نظام مسائل نظری هوش مصنوعی به مسائل فلسفی، مسائل اخلاقی، مسائل الاهیاتی و مسائل فقهی تقسیم بندی میشود که حوزه علمیه و نهادهای فرهنگی در این زمینه اهتمام جدی داشته باشند.

وی با بیان دیدگاه‌های مختلف در مورد تهدیدهای هوش مصنوعی برای زندگی دینی ابراز کرد: عده ای در مواجهه با هوش مصنوعی آن را به مثابه خداوند پنداشتند؛ عده ای نیز توسعه هوش مصنوعی را مساوی با پایان

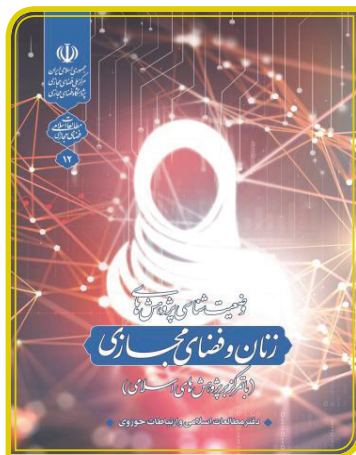
دینداری بشر دانسته اند چراکه به غلط پنداشته اند که با پیشرفت علم دین از بین می‌رود؛ گروه دیگری بر این باورند که توسعه هوش مصنوعی مانع برخی باورهای دینی می‌شود و باید علم را هم به عنوان منبع معرفتی جدید در کنار دیگر منابع معرفتی قرار داد؛ عده ای دیگر از اندیشمندان تهدید هوش مصنوعی را در برخی رفتارهای دینی از جمله در تفکر، عبادت و تمرکز حواس، ارتباط و خانواده و کار و فعالیت‌های اجتماعی میدانند؛ گروه دیگری هوش مصنوعی را مانع بایسته‌های دینی میدانند و آن را باعث افزایش بیشتر شکاف طبقاتی، از بین رفتن حریم خصوصی، تولید جنگ افزارهای به شدت مخرب و وحشتناک، مهندسی اجتماعی و جنگ شناختی و از بین رفتن فرهنگها میدانند.

حجت الاسلام انبیایی ادامه داد: در مقابل این تهدیدها هوش مصنوعی سبب ایجاد فرصت‌هایی برای دینداری هم می‌شود که نمونه‌های استخدام هوش مصنوعی برای استفاده‌ی دینی را در ادیان مختلف مشاهده می‌کنیم. بسیاری از مسائل دینی را می‌توان از طریق هوش مصنوعی ارائه کرد و حتی در زمینه مشاوره با توجه به سابقه عملکرد مخاطبین در فضای مجازی می‌توان به تحلیل شخصیتی و روانشناسانه آنان دست پیدا کرد و هوش مصنوعی بر اساس آن نسخه‌های دینی به مخاطبان ارائه کند از دیگر فرصت‌های هوش مصنوعی می‌توان به انجام مناسک دینی توصلی (بدون قصد قربت)، تبلیغ دینی با فناوری، استنباط احکام دینی، دعا و نیایش و ارتباط سریع و آسان بین جامعه مومنین اشاره کرد.

در انتهای این جلسه حجت الاسلام انبیایی به پرسش پژوهشگران در این زمینه پاسخ دادند و برخی کلیپ‌ها و فیلم‌ها در زمینه هوش مصنوعی را تحلیل و بررسی کردند.

انتشار کتاب «وضعیت شناسی پژوهش‌های زنان و فضای مجازی»

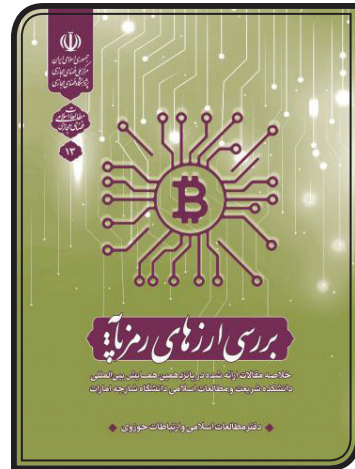
دوازدهمین شماره از آثار پژوهشی دفتر
مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی
پژوهشگاه فضای مجازی با عنوان
«وضعیت شناسی پژوهش‌های زنان
و فضای مجازی» اثر فاطمه کریمی



دردستی در پورتال پژوهشگاه منتشر شد. پی‌دی‌اف این کتاب در سایت پژوهشگاه فضای مجازی قابل دسترسی و دانلود است. در بخشی از کتاب نوشته شده است: بخش مهمی از جامعه هدف فضای مجازی، زنان هستند. از جمله تأثیرات فضای سبک زندگی، مدگرایی، اعتماد به نفس، کسب و کار و... است. زنان در طول تاریخ نقشی‌هایی را ایفا کرده‌اند که حاکی از اثرگذاری عواملی بر آن‌ها بوده است و به همین دلیل، مطالعه و پژوهش در حوزه زنان، با توجه به نقش ایشان در خانواده و جامعه، اهمیت ویژه‌ای دارد. در همین راستا، اندیشمندان عرصه معارف اسلامی به دنبال تأثیرات فضای مجازی بر سبک زندگی زنان جامعه اسلامی پرداخته‌اند که در این نوشته نویسنده گرامی به دنبال این مهم برآمده است. در اثر حاضر نویسنده ابتدا در صدد جمع‌آوری، بررسی و مطالعه آثار گذشته در هر موضوع برآمده است و ماحصل آن، استخراج شاخص‌های ساختاری، محتوایی، پوشش زمانی، جنسیت و مرکز آموزشی این پژوهش‌هاست که در این اثر به آن پرداخته شده است.

انتشار کتاب بررسی ارزهای رمزیایه

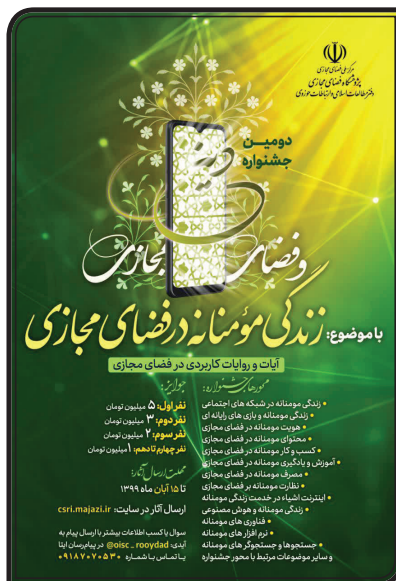
در فروردین ۱۳۹۸ با مدیریت دانشگاه شریعت و مطالعات اسلامی شارجه اجلاسی با نام «العملات الافتراضیه فی المیزان» در امارات برگزار شد. کتاب «بررسی ارزهای رمزیایه» خلاصه مقالات منتخب ارائه شده در این اجلاس است و ارزهای رمزیایه را از جنبه های فقهی، حقوقی و اقتصادی مورد بررسی قرار



داده است. این کتاب به خلاصه آرای فقهی رمزرها، دلایل حرمت و حلیت و چالش های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی آن از دیدگاه اندیشمندان مذاهب اربعه اهل سنت می پردازد که کمک شایانی جهت فهم مبانی فقه مقارن، بررسی تطبیقی و نقد نظرات آنان می کند. کتاب «بررسی ارزهای رمزیایه» به اهتمام حجت الاسلام محمود رفیعان و سعید مهدیان در ۵۴ صفحه، توسط دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی انتشار یافته است.

دومین جشنواره دین و فضای مجازی

دومین جشنواره دین و فضای مجازی با موضوع «زندگی مؤمنانه در فضای مجازی» آغاز به کار کرد. این جشنواره با موضوع آیات و روایات مرتبط با فضای مجازی و در محورهای زیر در حال برگزاری است:



- زندگی مومنانه در شبکه های اجتماعی
- زندگی مومنانه و بازی های رایانه ای
- هویت مومنانه در فضای مجازی
- محتوای مومنانه در فضای مجازی
- کسب و کار مومنانه در فضای مجازی
- آموزش و یادگیری مومنانه در فضای مجازی
- مصرف مومنانه در فضای مجازی
- نظارت مومنانه بر فضای مجازی
- اینترنت اشیا در خدمت زندگی مومنانه
- زندگی مومنانه و هوش مصنوعی
- فناوری های مومنانه
- فناوری های مومنانه
- فنآوری های مومنانه

- نرم افزارهای مومناوه
- جستجوها و جستجوگرهای مومناوه

این جشنواره تا ۱۵ آبان ۱۳۹۹ ادامه دارد.

پژوهشگران و علاقه‌مندان می‌توانند جهت اطلاعات بیشتر به نشانی vafetoba.ir یا در ایتا: @oisc-rooydad یا شماره تماس: ۰۹۱۸۷۰۷۰۵۳۰ مراجعه کنند.

کارگاه روش شناخت موضوعات احکام فقهی
چهارمین کارگاه آموزشی با موضوع «روش شناخت موضوعات احکام فقهی با تاکید بر موضوعات فقهی فضای مجازی» برگزار شد. در این کارگاه حجت الاسلام دکتر حجت الله بیات پژوهشی سابق موسسه موضوع شناسی احکام فقهی و عضو هیأت علمی دانشگاه

چهارمین کارگاه آموزشی روش شناخت موضوعات احکام فقهی با تاکید بر موضوعات فقهی فضای مجازی

دکتر معصومات اسلامی و زینبعلات جوزی
پژوهشگاه فضای مجازی برگزار می‌کند.

حجت الاسلام دکتر حجت الله بیات
معاون پژوهشی سابق موسسه
موضوع شناسی احکام فقهی
عضو هیأت علمی دانشگاه قرآن و حدیث

سرفصل‌ها:
۱. ویژگی های شناختی موضوعات
۲. فرآیند شناخت موضوعات
۳. انواع موضوعات فضای مجازی
۴. روش شناخت موضوعات مربوط
به فضای مجازی

تاریخ: ۹۹/۷/۲۱ - ساعت: ۸-۱۲
به شرکت کنندگان در کارگاه
کواهی معتبر اعطا می‌گردد.
شرکت کنندگان، در همکاری های
پژوهشی با دفتر معصومات اسلامی
در اولویت قرار می‌گیرند.

ثبت نام در:
@oisc-rooydad

آدرس: قم، زینبیل آباد، بلوار فردوسی، بعد از
خیابان شهید حسن پور، ساختمان نعیم
همراه با بخش آنلاین از طریق لینک زیر:
www.b2n.ir/310812

قرآن و حدیث به تبیین «روش شناخت موضوعات احکام فقهی با تاکید بر موضوعات فقهی فضای مجازی» پرداخت.



قم، بلوار فردوسی، بعد از خیابان شهید حسن پور، دفتر
مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی
کد پستی: ۳۷۱۲۱۶۶۷-۵ شماره تماس: ۰۲۵-۳۲۹۴۲۳۱۲
csri.majazi.ir